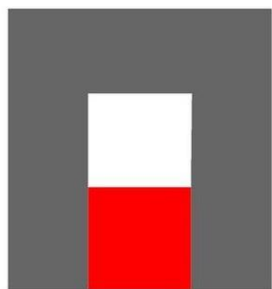

W poszukiwaniu korzeni
Konserwacja dwóch ksiąg metrykalnych
parafii Mniszek (XVI-XVII w.) ze zbiorów
Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu

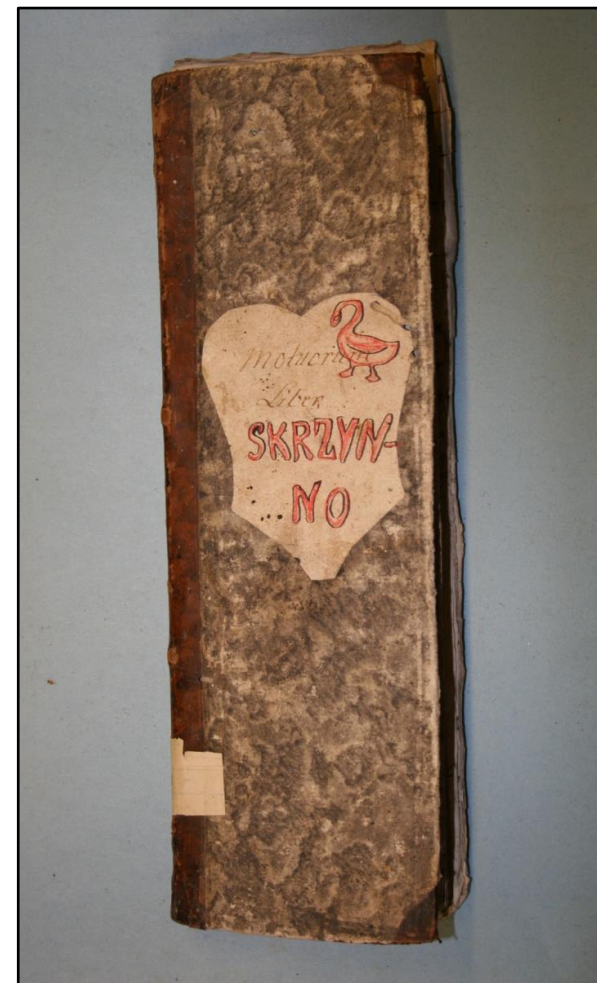
A R C H I W A
P A Ń S T W O W E

Księgi metrykalne w zbiorach Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu

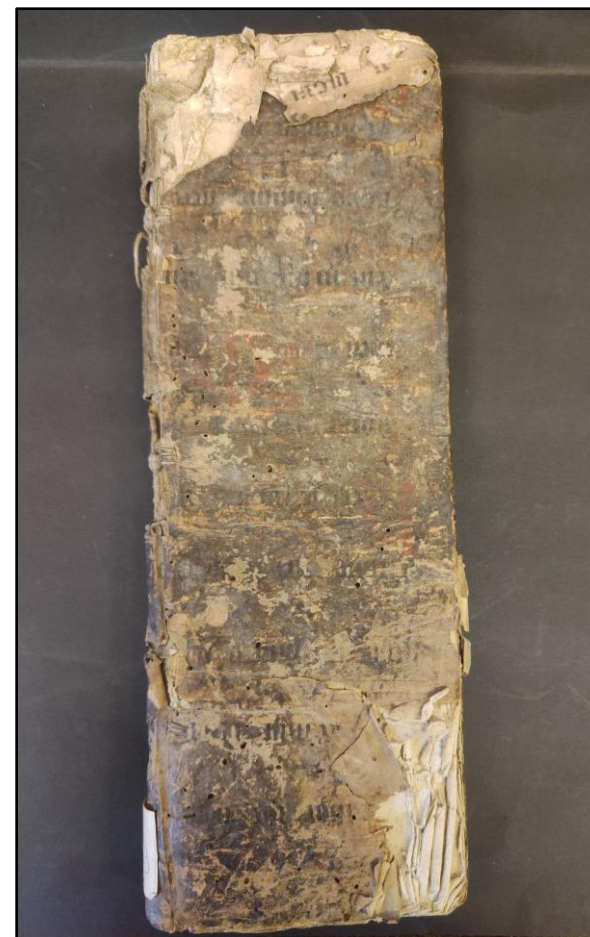
W zasobie sandomierskiej księżnicy przechowywanych jest około 30 zabytkowych ksiąg metrykalnych, które pochodzą z 14 różnych parafii, m.in.:

- Połaniec,
- Skrzynno,
- Ostrowiec,
- Mniszek,
- Kraśnica,
- Koniemłoty,
- Białaczków,
- Opole Lubelskie,
- Strawczyn.

Wytypowane księgi metrykalne do konserwacji

Przedmiotem prac konserwatorskich są Metryki małżeństw (sygn. G-917) i Metryki urodzeń z parafii Mniszek (sygn. G-923), powstałe w latach 1599 – 1634. Są to jedne z najstarszych w Polsce metryk. Zaczęto je spisywać niedługo po wprowadzeniu uchwały z Soboru Trydenckiego. Spisywane były w języku łacińskim czarnym atramentem na papierze ręcznie czerpanym. Informacje umieszczano w jednej kolumnie, dwustronnie i oddzielano poziomą linią. Obie metryki mają pieczętki znamionowe **'Z BIBLIOTEKI SEMINARIUM SANDOMIERSKIEGO'**. Oprawione są podobnie, w tekturowe kompaturki z obleczeniem z makulatury pergaminowej, z fragmentami rękopisów.

Stan zachowania

Stan obiektów określono jako zły. Najpoważniejsze zniszczenia były obecne na oprawach. Pergamin był bardzo silnie zabrudzony, posiadał liczne ubytki (duże, wyrwane fragmenty i mniejsze otwory po owadach), przedarcia i zagięcia oraz częściowo odspoił się od okładek. Pergamin był także silnie przetarty na krawędziach i osłabiony strukturalnie; wytarciom uległa także część zapisu atramentem. Kompaturki były zabrudzone, częściowo rozklejone, posiadały liczne ubytki. Wyklejki, karty ochronne i pozostałe karty bloku były zakurzone, miejscowo zabrudzone i zaplamione, posiadały zacieki, przedarcia i ubytki.

Przebieg prac konserwacyjnych i efekty (G-917)

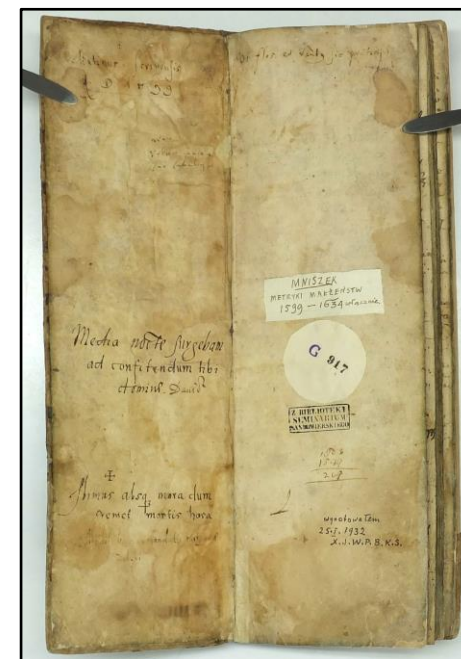
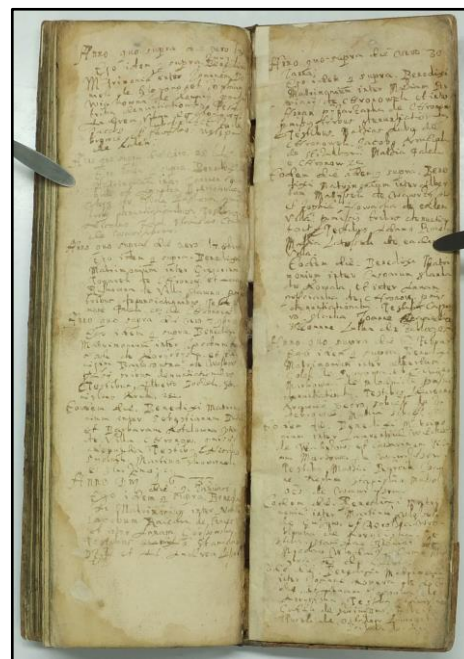
W pierwszym etapie prac wszystkie karty, wyklejki oraz warstwy rozklejonej kompaturki oczyszczono mechanicznie z użyciem pędzli, gąbek lateksowych i gumek w bloku. Przedarcia, zagięcia oraz osłabione fragmenty kart podklejono bibułą konserwatorską lub cienkim papierem długowłóknistym; ubytki uzupełniono grubszym papierem i zabezpieczono bibułą. Uszkodzone szycie naprawiono nicią lnianą, którą doszyto także luźne składki. Dostępną część grzbietu zakleiono klejem rybim. Odsłonięte części pasków płótna z międzyzwięzli oczyszczono mechanicznie, rozdarcia skleiono papierem długowłóknistym na klej Definol, a następnie przyklejono do grzbietu na klej rybi. Utraconą kapitałkę zrekonstruowano jedwabną nicią w kolorze beżowym na nowej podkładce z płótna i sznurka, a następnie doklejono do grzbietu na klej rybi.

Przebieg prac konserwacyjnych i efekty (G-917)

Uszkodzone warstwy kompaturek uzupełniono papierem lub masą celulozową, zabezpieczono bibułą, a następnie ponownie sklejono, pozostawiając przestrzeń na wklejenie końców pasków płótna. Pergaminowe obleczenie oczyszczono mechanicznie z użyciem skalpeli i twardych gumek. Rozdarcia i zagięcia pergaminu w dostępnych miejscach od spodu podklejono. Następnie z grubego, podbarwionego papieru wykonano uzupełnienia obleczenia. Uzupełnienia dodatkowo scalono kolorystyczne suchymi pastelami

Przebieg prac konserwacyjnych i efekty (G-923)

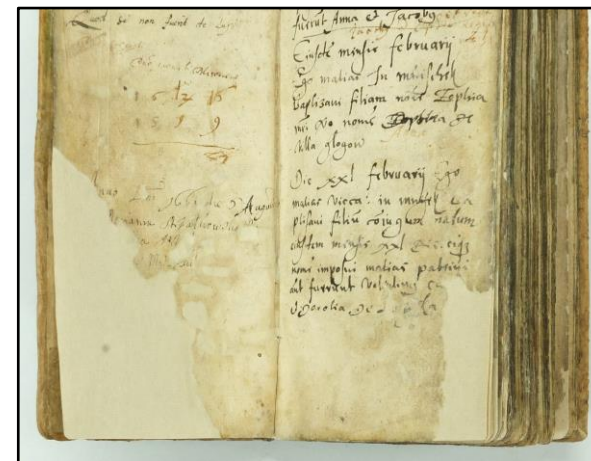
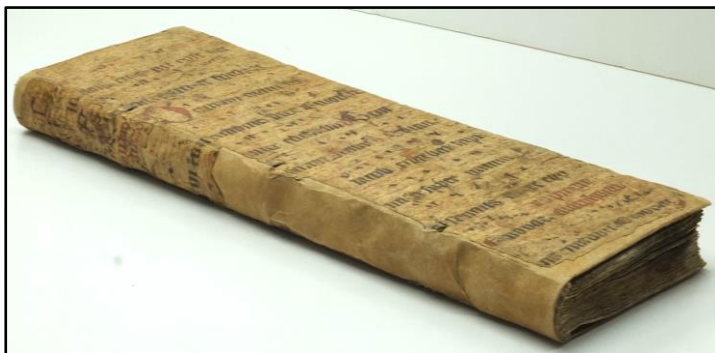
W pierwszym etapie prac mechanicznie oddzielono oprawę oraz paski płótna i kapitałkę od bloku. Ze względu na uszkodzone szycie, zdemontowano także pierwszą składkę. Mechanicznie rozdzielono warstwy kompaturki i zdemontowano przednią wyklejkę. Tylną wyklejkę oddzielono częściowo z powodu silnego sklejenia z pergaminem. Następnie wszystkie karty, wyklejki oraz warstwy kompaturki oczyszczono mechanicznie z użyciem pędzli, gąbek lateksowych i gumek w bloku. Przedarcia, zagięcia oraz osłabione fragmenty kart podklejono bibułą konserwatorską lub cienkim papierem długowłóknistym; ubytki uzupełniono grubszym papierem i zabezpieczono bibułą. Uszkodzone fragmenty szycia naprawiono nicią lnianą, na którą doszyto także pierwszą składkę.

Przebieg prac konserwacyjnych i efekty (G-923)

W prasie ustabilizowano grzbiet i zakleiono go klejem rybim. Paski płótna z międzyzwęzli oczyszczono mechanicznie, rozdarcia skleiono papierem długowłóknistym, a następnie przyklejono do grzbietu. Uszkodzone warstwy kompaturek kilkukrotnie wykąpano w ciepłej wodzie, uzupełniono ich ubytki papierem lub masą celulozową, sklejono bibułą i wzmocniono strukturalnie. Pergaminowe obleczenie w pierwszej kolejności oczyszczono mechanicznie z użyciem skalpeli i twardych gumek. Rozdarcia i zagięcia pergaminu od spodu podklejono. Następnie z grubego papieru długowłóknistego wykonano uzupełnienia obleczenia. Uzupełnienia scalono kolorystyczne suchymi pastelami. Oprawę połączono z blokiem przez przewleczenie związków w oryginalnych nacięciach.

Spotkanie naukowe „W poszukiwaniu korzeni”

W dniu 13 grudnia 2024 r. w Czytelni im. ks. Andrzeja Wyrzykowskiego Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu miało miejsce spotkanie naukowe pn. „W poszukiwaniu korzeni”. Uczestnicy spotkania mogli wysłuchać trzech prelekcji. Pierwszą z nich wygłosił ks. dr Piotr Tylec, dyrektor księżnicy sandomierskiej, na temat wprowadzenia ksiąg metrykalnych w Kościele katolickim, ze szczególnym uwzględnieniem ziem polskich. Drugi referat przedstawił ks. Emil Hapak z Archiwum Diecezji Sandomierskiej. Prelegent scharakteryzował zasób ksiąg metrykalnych, które przechowywane są zarówno w Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu, jak również w Archiwum Diecezji Sandomierskiej. Trzeci wykład na temat przebiegu konserwacji dwóch ksiąg metrykalnych parafii Mniszek wygłosiła Ewa Pietrzak, która podzieliła się doświadczeniem z procesu renowacji tychże rękopisów. Uczestnicy spotkania naukowego z zaciekawieniem wysłuchali prelekcji, jak również aktywnie włączyli się w dyskusję.

Wystawa „W poszukiwaniu korzeni”

W okresie od 2 stycznia do 31 marca 2025 r. zakonserwowane księgi metrykalne z Mniszka są wyeksponowane na wystawie w Bibliotece Diecezjalnej w Sandomierzu.

